

CSODÁK A BEÖMLÉSNEÉL

Tettük, vettük, forgattuk, megnéztük a történet színét és fonákját, de nem tudtunk mit kezdeni Vlagyimir kapitánnyal, hagytuk szétfolyni a csatorna partján.

Nemhogya mi, a delta nagy tekintélyű pópája, Manuil atya sem kínált semmi fogódzót, hogy tulajdonképpen mi történhetett az apró szemű vad emberrel. A fizikai folyamat eredményét láttuk, arra lettünk volna kíváncsiak, mi mehetett végbe Vlagyimir kapitányban, miért hagyta magát a fagytól megdögleni. Egy valamirevaló, nem mellékesen fehér szakállú pópá ilyen helyzetet firtató kérdésre kellene tudjon válaszolni. Igen, megdögleni, így is mondhatjuk, mert a tiszt állatian félelmetes monstrum volt, akármilyen apró okot szolgáltatunk, kíméletlenül, rutinos agresszivitással ütött. Annyit láttunk, hogy a holtág partján csonttá fagyott, nem sokkal azután, hogy otthagya a tábornözet, és ellépett a nádas felé, mintha sürgösen huzozhatnék. A fagyos holdvilágban még sokáig láttuk a lehetét felszállni az égre, aztán magára hagytuk – megdögleni.

A barakkban jól elvoltunk nélküle, raktuk egyre-másra a vashordóból rögtönzött kályhát, végképp lerúgott katonabakancsokkal tömtük, ilyenkor a kicsapó láng megpörkölte a szemöldökünket. Égett a rabok büze, Poarta Alba szakadt bakancsai. Volt még háztájon gondosan begyűjtött lapátnyéél, mert a gyáva, nem is gyáva, hanem agyafúrt sakált kíméletlenül csakis törött lapátnyééllel lehetett dobni, más kézbeli nem volt. Mondtuk, ha a váratlanul érkezett, a szokottnál erősebb fagy nem enged, szétverjük a tákolt asztalt, igazából nem is értettük, minek nekünk asztal, kosztózni a barakkokkal átellenben, alig kétszáz méterre felvert sátorba jártunk a kompszerű vízi alkalmasosságot mindig igénybe véve, reszkető horpacokkal rángattuk a kifeszített karomnyi vastag sodronyt, hogy átkeljünk a csatorna mélyfeketé vizén.

A kapitányra később talált rá az egyik szoldát, dolgát végezni ment, hogy szederjesen kék arccal ugorjon be a barakkba, és a lámpa fényénél rebegeje el: fiúk, a kapitány megfagyott, akármi legyenek, ha nem... Azt hitte, a tiszt végre huzozni készül, akkor látta, hogy áll valószerűtlenül mozdulatlan, és

nem is lélegzik... Jégtömbbé dermedt a monstrum. A szeme nyitva maradt, mintha nézne valamit, mintha az örült elmének még volna valami elképzelése erről a világról, aztán a karcolt üveget mintázó jégréteg végképp lezárta a tekintetét. Inkább: látásának valószínűségét. Később, enyhébb februári délutánon megcseppent az orra, mint egy náthás öregemberé, aztán egyre fogyott a vállas, Góliát-termetű alak, egyszer csak összeroskadt, mint egy olvadó hóember. Ha az arra járó kutyák megszagolták, vinnyogva húztak el, bár a delta ebvilága nem túl finnyás, a sakálok viszont kikezdték, tán fel is falták volna, ha a gátlástalan dögöket törött lapátnyéllel valahányszor nem zavarjuk el.

Hiába néztem szét, hiába kerestem rémületet vagy legalább részvétet az arcokon, senkit sem érintett mélyen szántó érzékenységgel a kapitány végzete. Mi, közlegények, szál káplárral meglehetősen közönyösséggel néztük végig a kapitány pusztulását, holott azt gondoltam, ez a történet a legborzasztóbb iszonyodást kellett volna kiváltsa belőlünk, de nem. A közeli földúton elhaladó, kötőféken szamarat, istrágon igénytelen fekete marhát vezető férfiak vagy a törökösen bugyolált asszonyok beszédének sokkal nagyobb jelentőséget tulajdonítottunk, mint a kapitány halálának. Ettől fogva kételkedni kezdtem, érző, dolgokra valamiképpen reflektáló emberek vagyunk-e még, amire furcsa módon nem kaptam választ, sem az események sodrása közben, sem később. Egyikünk se szólta volna ki a száján, fiúk, kétségtelesen szar helyzetben vagyunk, ha a kapitány megfagy a kormánykerék mellett, de egyáltalán nem volt szar helyzet, tudva tudtuk, ilyen-olyan képzeteknek itt nincs jelentőségük, ilyesmivel nem kell foglalkozni, a túlélés ösztöne minden mást elkent.

Ilyen a vízparti kapaszkodó.

Na persze, a káplár volt az, aki cseppet sem állt a helyzet magaslatán, mondjuk, egyáltalán nem katonához illően viselkedett, ellenkezőleg. Nagyon is zavarodott volt, végül, mint egy tébolyult. Nem tudtam, hogy Nica káplár tombolása a szabadulás a gonosztól örömét jelentette, vagy mást; nem értettük, mi volt az az eszeveszett tánc, nem is tánc, hanem gajdult vonaglás, amit a kapitány pusztulása színhelyén prezentált, szétrugdosta a kapitány sakáloktól szétmarcangolt belső szerveit, ami végül is úgy nézett ki, mint egy, itt-ott kinyomuló töméseivel széttépett pufajka. Valami örült, mintha nem e világi szokásokhoz mért mutatvány lett volna Nica káplár tánc, talán a rangjához mérhető szűköcske hatalom megkísértése lett volna, hogy a keletkezett vákuumban ránk ronthasson végre?

Vlagyimir kapitány pusztulását végül is jelentettük a babadagi tengerészgyalogságnál, a parti őrség parancsnokságán. Katürsah, a basarabi tatárfiú vitte a jelentést, természetesen előre betanult szóbeli raporttal ment. Azt mondta, nem irtózik a közeli lepratelep lakóitól, ha esetleg találkozna velük, akik, ha minden igaz, eljöttek leköpdösni Vlagyimir kapitány fagyott tetemét. Az a hír, hogy a leprások ott jártak a félszigeten, vagyis a mi állomáshelyünkön, enyhén szólva rémülettel töltött el, bár Katürsah némileg megnyugtatót, mindössze a szokatlan, bár mindenképpen romantikus nevű Zelodia néni, a lepratelep feltűnő jegyeket egyáltalán nem viselő lakója járt a félszigeten, végig a partok mentén jött, a nádasok takarásában, hogy a kapitánnyal szemben letudja a hosszú ideje fűtött bosszúját. Ha igaz, a tiszt meggyalázta a leprás asszony leányát, Ulici bácsi emlékezete szerint a vérben hagyott szerencsétlent egy járőröző TAB vitte el, azóta se látták, talán ma is zárt osztályon őrzik, nehogy nyilvánosságot kapjon az ügy. Leszerelő katonák elmondása szerint a kapitánynak a teremtés megszokott arányaihoz képest természetellenesen nagy, mondjuk úgy, félelmetes szerszáma volt, láttuk két szemünkkel. A tiszt állandóan holtrészegre itta magát, egyszer szétnyíltott eleje megmutatta, mi igaz a szóbeszédből. Meghökkenve konstatáltuk, egyáltalán nem beszéltek félre a veteránok.

Teljesen mindegy, ha egy vagy száz leprás járt a közelben, a ragadék itt lehet valamelyik nádszálon, rémüldözött a bukaresti szakácsunk, aki általában száraz nádtörökkel gyűjtött be a katlanba, ha a kelő nap első sugarai felfénylettek a víz tükreán, és aki teljesen lefegyverzett történelmi tudásával. Nem is tudom, egy ilyen tájékozott ember mit keres a katonai kondérok, zsíros pléhtányérok között, de egyébként ő sem értette. Úgy tudta, a hunok taktikája volt, hogy az ostromuknak ellenálló városok falai fölött leprás tetemekbe mártott nyíllal lőttek be, nem sok időre megnyíltak az ostromlott városok kapui, és Attila harcosainak nem maradt más hátra, mint öldökölni és összerabolni a város kincseit. Lehet, van benne valami, mondtuk a szakács történetét figyelmesen hallgatva, ezzel együtt ő tudta a megoldást. A nádast fel kell gyűjtani, hogy a tűz égesse meg, pernye borítsa be Zelodia néni lábnyomát, mire a többiek azt mondták, veszélyes lenne itt tűzzel játszani, mi lesz, ha felgyúl az összefüggő nádas, lángba borul a delta. Mi lesz, mi lesz, büntetőszázad, *batalion disciplinar*, amitől száz leprásnál is jobban rázott a hideg.

Takarodó és késő esti lámpaoltás után mindig Tarziciusz atya jutott eszembe, aki hajdan színes történeteket mesélt a leprásokról, úgy érte, ó- és újszövetségi történeteket fűszerezett fel Jézus csodálatos gyógyításairól

katekizmusórán. A szerzetes nagy részvétellel beszélt ezen gyógyíthatatlan betegekről, úgy állítva be, hogy akárcsak a pestis, régmúlt idők nyomorúságairól van szó, ami többé már nem fenyeget. Persze, a telep a deltában tabu volt, nem is igen beszéltek ezekről a szerencsétlen emberekről, hivatalosan egyáltalán nem, de hát mindig akad egy-egy Ulici bácsi-féle teremtés, aki nem is élne túl, ha nem tálalna szenzációt, főleg idegennek. Abban maradtunk magunk közt, hogy amíg nem látjuk a leprásokat, addig nincsenek, ha pedig vannak, akkor láthatatlan jegyekkel, mint amilyen Zelodia néni, fel sem ismernénk, ha csakugyan találkozoznánk velük, úgyhogy ilyen és efféle szorongásokon meglehetősen hamar túltettük magunkat.

Néha a sötétségben imádkoztunk, ki magában, ki fennhangon mondta a Miatyánkot. Csak és kizárólag a Miatyánkot mondtuk.

A leprás asszony látogatásának ránk nézvést nem lett következménye, minthogy Vlagyimir kapitány halálának sem. Egy kikergetett főhadnagytól annyit kaptunk parancsba, hogy az esetről senkinek egy szót se, ha pedig mégis, katonai titkok kiadásának vádjával állítanak bíróság elé, az pedig, vai, mama, a Procuratura Militară lesz, így elkövették velünk azt a képtelenséget, hogy magunk lettünk a magunk szótlán emlékei. Annyit láttunk, hallottunk, hogy egy krivectől sanyargatott délelőtt, amikor a delta nádasza szálig derékba tört, a keskeny földnyelven végigjött egy katonai ARO, két tisztforma szállt ki belőle, félénken néztek szét, lábujjhegyen álltak a part szélén, imbolyogtak, mint valami részeg emberek, a hónuk alatt aktatáskát szorongattak. Hadbírószág nulla terepgyakorlással, a komppal átsiklottak a félszigetre, és mihelyt partra léptek volna, védőmaszkot helyeztek arcukra, mint valami sebészek. Megnézték Vlagyimir kapitány hült helyét, láttak ronggyal tömött, béléséből kifordult pufajkát, valamit feljegyeztek a noteszükbe, irtó finom kezük volt. Az ügyészek kikérdezték Katürsaht, Nica káplárt pedig elvitték magukkal. Vlagyimir kapitány története a mi részünkről véget ért. Az ügyészek előtt úgy tettünk, mint aki a saját problémáját a legtávolabbi problémaként kezeli, kínosan ügyeltünk, hogy az aggodalomtól, a tanácsstalanságtól meglehetősen sújtott ábrázatot prezentáljunk, olyasmint, mint amilyen az ártatlan ember sújtottsága lehet, mert a fölös meszterkéltség könnyen elindíthat valamilyen hamis nyomot, ha nem vigyáz az ember, és zöldségeket beszél, könnyen belegabalyodik, aztán megnézheti magát. Ez a módszer a rejtekhelykeresés módszere, ami benned, a hallgatásodban, teljes visszafogottságodban lapul. Pedig tudtuk, de nem mondtuk volna, a kapitány Ruszlányába pusztult bele.

Elvitte tőle egy sápadt caporal.

Egy taknyos, törekenyen vézna katona, aki nem is értette, miért nyilvánították őt sorkötelesnek, hiszen tüdőbeteg és dühös kölyök volt, a calafati pszichiátria átmeneti kezelte...

Ulici bácsi, az ostrovi ember tanácsolta, a kapitányt többé szánkra se vegyük, mert nem fog jó kisülni belőle. Ő csak tudja, gondoltam, hiszen sok mindenről tud beszélni. Azt mondta, közeli ismeretségben állt Vlagyimir kapitánnyal, bár utóbbi ezt semmilyen formában nem igazolta vissza. Minimum köszönniük kellett volna, ha nagy ritkán összeszaladtak a delta labirintusában, ilyenkor láttuk, a tiszt egyszerűen elfordította a fejét, mint aki nem akar tudomást venni valakiről. Kérdésemre, hogy a dobrudzsai fiúkat miért nem vitték át Csernavodán, sem akkor, sem szolgálatunk idején, mert mind környékbeli kiskatonákkal voltunk körülvéve, Ulici bácsi nem tudott semmilyen magyarázatot adni, csak annyit, hogy talán mindenkinek volt valakije a hadseregben. Fenntartotta, hogy semmit nem változott a helyzet, szerinte az infantériában megtaláltad az analfabéta disznópásztort, a négy vagy hét elemivel rendelkező falusi fiúkat, vagy jó néhány, mindentől teljesen ártatlan, normális körülmények között fizikailag és mentálisan besorolhatatlan, más hadkötelességét a maga bőrén letudó baleket, aztán attól felfele volt még csökkentett szolgálati idejű teológus, bölcész, és ki tudja, kik, honnan, milyen távoli és ismeretlen vidékekről besorozva.

Azt gondoltam, kérdésemmel legalább az elvagyódás illúzióját keltem Ulici bácsiban, mert nyomasztó volt hallani tőle, hogy ő sem járt Csernavodán túl soha életében, mert az ember legalább egyszer az életben elvagyódik valahová, de nem, ellenkezőleg. Ulici bácsi a helyhez kötöttség kiváltságával ágált, mint akinek nem jelent semmit, ami túl van a láthatáron, mintha ez a beláthatatlanul nagy, nyomorult delta a világ közepe volna, ami, ha a krivec is úgy akarja, szálíg derékba hajlik, ilyen alattomosan megalázó vidékről nem is tudtam. Nincs is.

Ha Ulici bácsi hátradólt a hizlalda gyepén, a karjait a feje alá párnázva bámulta a kék eget, szájában száraz fűszálat forgatott. A szabadság vágyát keltette ilyenkor, egyáltalán nem volt nyomasztó forma. Nappal lapulnak, éjszaka pedig egerek motoszkálnak a hizlalda körül, jár patkány és sakál, és fúj a metsző szél, hajókürt darabolja fel az éjszakát cikkekre, a szél végigsöpör mindegyre a Duna felszínén, a parton felfúvódott dögöt nyel el az iszap, az ártéri füzesben hajdani hajósok története rohad, alig beszélnek a régi dunai matrózokról. Rég meghalt Jean Bart, sokat meséltem Ulici bácsinak a hajdani delta romantikájáról, a történetről először tőlem hallott.

Manuila atyát akárki megirigyelhette volna, minden túlzás nélkül ő volt a kiskirály a delta ezen térségében, „a jég hátán is” típusú ember, akaratosságának és rafináltságának köszönhetően ennyit kikönyökölt az égiektől. Szava megkérdőjelezhetetlen volt, akaratát ellentmondás nélkül teljesítették, sőt, ha kedve szerint bűnbocsánatot osztogatott, nem tette ingyen és önzetlenül, mert égi kegyelmekért semmilyen kirótt feladatokat nem tagadtak volna meg hűséges hívei. Azt gondoltam, sőt, ahhoz tartottam magam, hogy intelme vagy fenyegetőzése rám természetesen nem vonatkozhat, az ő sajátosan értelmezett és praktizált keresztényi intelmeit nem tudta mindenkiire ráhúzni, se rám, se, teszem azt, Katürsahra, a muszlimra, de talán nem is akarta, hiszen nem fogadtam volna rá, hogy Manuila atya fejében valaha is megfordult a valószínűsége annak, hogy a deltában a keleti rítusúakon kívül esetleg más is megfordulhat, szóval egy vele teljesen azonosuló, neki derékban hajlongó világnak vette a deltát, a kriveccel együtt, elképzelhetően ki se mozdult abból a vizektől körülvevett földről, amit hajdanán Kadriláternek neveztek. Érdekes, mondta Katürsah, erről a Kadriláterről ő sohasem hallott, pedig született dobrudzsai, erről az iskolában sem tanultak soha, még Demír müezzin sem beszélt soha ilyesmiről.

Ulici bácsi mondta, a kapitány zsugorodott koponyáját egy hizlaldai hulladékra járó, csapdába esett sakál szájában látta. A hizlaldás ember menekülési utat vágott a gyárilag sűrűn font dróthálóba, hadd menjen a sakál a dolgára, mert a sakál dolga valami furcsa tulajdonságának köszönhetően az, hogy az ötvenes évek idején helyben elásott, inkább posványba taposott politikai foglyok csontjaira járjon, lábszárcsontot, koponyát szájába vegyen, felszaladjon vele Heracleea várába, ott szépen elhelyezze, induljon is vissza a nádas szigetein legyektől csontra evett, éppen hogy még lábon álló lovakat hátulról marcangolni.

Az ilyen lovak láttán a sakálnak talán az az egyébként téves képzele támad, hogy döggel van dolga, holott nem.

Ulici bácsin mindig jól érződött a kanális bűze, korábban minden reggel kidobta magából az estéli táplálékot, ha megnyitotta a hizlalda szennyvízcsatornájának zsilipjét, aztán megszokta. Azt mondta, nincs is talán mája, anélkül is elvan jó darabig. Nos, Vlagyimir kapitány koponyája Heracleea várába került, a hajdani politikai foglyok és kocsmai verekedéseken kivégzett folyami, delta zsiványok koponyái közé, úgyhogy mit gondolhat az ember a delta sakáljáról, ha nem azt, hogy e furcsa, rejtélyes világ sok titkát ismeri, csak éppen nem beszél róla. Már hogyan is beszélhetne? Az ostrovi ember figyelmeztetett már, ha nem vezényelnek el erről az istenverte félszi-

getről, jelentkezni fognak a lidércek, álmunkban megjelenik Vlagyimir kapitány, bár azt gondoltuk, pusztulásától a lassú, de biztos távolodást akár guggolva is elviseljük leszerelésünkig.

Manuila atya megszagolta a lipován kölyköktől jégen hagyott vadkacsát, azt mondta, a tavasznak a Kígyók szigetén kell lennie. Onnan – csak egy kicsi még – a kanalas gémek elhozzák csőrükben, Isztria kövein kiköpik, ha olyan az esztendő. A pópa visszadobta a jégre a madarat, hogy a csigolyafüzesből leskelődő szőke, halszagú gyermekek a befagyott holtág felszínén rugdossák még egy darabig.

Elképzelték, Manuila atya égi közbenjárására a delta lakossága szorosabbra lett fogva, mert Vlagyimir kapitány pusztulásának hírére megeredt a nyelvük, egyesek a Szent-György ág mindkét oldalán lakozó popovcsina és a szakadár bezpopovcsina népséget erősen felkavaró történeteket szőttek. Mesélték, nagy darabokban suvadt le minden a katonáról, mint Brăila világítótornyáról a vakolat, amikor Mezbet bég passzióból ágyúzta anno, és európai módon kézcsókját küldte Katalin cárnőnek. Hogy Vlagyimir kapitány tébolyult volt, vagy Kubány környéki őshazából hozott vadvérű szenvedélytől űzetve kerítette meg és gyalázta tébolyig Zelodia néni alig tizenhetet töltött lányát. Azt is mondták, a zord ember kiolvadt földi maradványát a delta lompos kutyanépe tünetően megvetette, ami igaz is, de az már a képzelet szüleménye, hogy Dél-Balkánról északabbra patriált falánk sakálfajtának sem volt étvágya a kapitány tetemére, mert legyünk őszinték, a kapitány holttestének jó részét igenis a sakálok falták fel, sőt, mint mondtuk, azaz mondta Ulici bácsi, a sakálok olyannyira törődtek Vlagyimir kapitánnyal, hogy koponyájával üzekedéstől vedlett példány szaladt fel Heraclea várába. Azt azonban nem állítanánk, hogy a vár romjai közt hanyódó koponyákat a szóban forgó dögevők és ragadozók rakták volna ki a vár ablakformát őrző nyílásába, amelyek este a holdvilágon olyannyira fénylettek, hogy látszottak a repülőből, a partokhoz közel evező halászok is világító koponyákról beszéltek, ha a szélek mentén tanyázó halakra vetették ki a hálójukat.

Hírlett, hogy Vlagyimir kapitány pusztulásának következményeként megválnak a raboktól, ettől arrafelé más missziót szánnak nekünk. Nem tudtam, mit kezdjek a hangoztatott, nekünk szánt misszióval, mert akár-hogy is spekulálok, a szó mégiscsak küldetést jelent, holott a katonáknak távolról sem volt küldeteses érzésük, ha csak nem a kapitány örült elméjéhez fogható emberrel volt dolgunk.

Néha, beszerzett kankó után, már nem kívántuk Ruszlányát, ezeket a helyzeteket lassan elfelejtettük, a viszketegségtől véresre vajt ágyéktájak is begyógyultak szépen. Csak azt bántuk, hogy elvezényelnek eme titokzatos, érthetetlen történeteket tartogató állomáshelyről, mert azt gondoltuk, egyáltalán nem biztos, hogy látni fogjuk még Ruszlányát a közelünkben tartózkodni, nézni őt az őrtoronyból egy-egy onanizáláshoz. Ruszlánya hosszabb-rövidebb ideig eltűnt, nem tudni, északabbra ment-e, közel az orosz határhoz, vagy délebbre, Medgidia felé, hogy komlóültetvényeken keressen pénzt, ilyenkor kellett megidézniük arcát, miközben a rabok úgy déltájt a fejüket csajkába dugták, itták a jurilovcai telep könnyű rabjainak, közönséges kurváknak, tiltott abortusz-specialista bábaasszonyoknak, csaló tenyérjósoknak a konyhájáról hozott fokhagymás kagylólevest, várva a pillanatot, hogy végre Csernavodára menjenek csatornát ásni, mert onnan általában feleannyi halálos kígyómarást jelentettek az örök.

Ha Ruszlánya hosszabb ideig nem mutatkozott, őt megidézni hiábavaló próbálkozás volt, mert a krivec magányunkban sem hagyott volna percig békén, nemhogy kiforgatta eleinket, kitörölte belőlünk az összes deltai albumot. Először is látni kellett volna a töltést a Szulinán, ahol a szép szeplős lipován lány teljesen nyilvánvalóan férfit befogadó vágytól vezérelve sétálgatott a füledt sötétedés után. Azok a szúnyograjok, zúgott a nádas fölötti lég, mi pedig leszedtük az eget. Ilyenkor szemembe szúrt a víztükör fénye, majdnem vakított. Aztán szép volt az a látás, amikor jött Ruszlánya a töltésen samaras emberrel, samár hátáról apró égre szálló gőzökkel, rongyban újszülött gyermekkel, talán keleti rítusú vagy lipován karácsonykor. Akkor háborodott meg Vlagyimir kapitány elméje, amikor látta Ruszlányát visszatérni a káplárral. Azt gondoltuk, a monstrum ember egyetlen ütéssel végez Nicával, de nem. Apró vérmes szemével méregbe mártott gyilkokat lövellt hol a káplárra, hol Ruszlányára, végül megadta magát. Végére is férfiasan viselkedett, végképp hátralepett, majdnemhogy tiszteletet csalt ki belőlünk ez a féktelen, vad ember. Mielőtt azt megtette volna, elkapott egy égő fáklyát, bevilágította a barakkunk elejét, intett a káplárnak. Fáin kölyök, mondta. A kapitány nem nyelt, a tekintete se rebbent, magunkra hagyott, talán már akkor fagyott volt a lelke. Ulici bácsi jött a kábulattal, sokáig rázta a fejét, mint aki megbolondult, vagy valamit az utolsó szufláig tagad. Újságolta levegőt kapkodva a csodát: az erkölcsőr Manuila atyát akkor látta először vízen járni azon a csatornán, amelyen tengerjáró hajók borzolják a vizet. Akkor látta hát a pópát a csatorna vizén állomáshelyünk felé jövet,

amikor Nica káplár elöl szamarat vezetve, hátul Ruszlányával és a számár hátáról a végtelenbe vesző apró párafoltokkal végigjöttek a töltéseken.

Azt hittem, Ruszlányáról nem is hallunk többé, elhelyezte a kölyökkel valahol Nica káplár, jól elrejtette a delta mélyében. Azt gondoltam, vége a történetnek, maradok a néha testi altájon jelentkező nyilallással, ámen. A rabok mentek délre, a garnizon fele pedig fel a Chilia-ágra, a nemzetgazdaság fontos ágazatát kézbe venni, mert a nép már ez idő tájt erősen kopaszította az államot. Átverte a hazát a lipován, a görög, átverte a makedón, török és tatár, sőt, kazah eredetű szélhámosról is kiderült, hogy naponta hat tonna hallal többet jelentett zsíros prémiumért. Járt arra magyar is, gyakran jött egy Palocsay nevű horgász, de többnyire verset írt bordás csónakjában, a helyiek erősen csodálkoztak, hogy a politikai híresztelésekkel ellentétben képes románul beszélni egy ilyen furcsa nevű ember.

A raboktól megválva egy viharvert kerhanához osztottak be szolgálatra, másként szólva: halbegyűjtő központ főnöke lettem. Mit mondjak, a dolgok láttán javult valamelyest megviselt morálom és életszemléletem, a nép értékelte fogékonyságomat, naponta hamisított cujkával és színes történetekkel hagytam megvesztegetni magam. Különösen hétvégeken bonyolítottam nagy forgalmat, adtam-vettem a halállományt. Egy vasárnap reggeli templomozás után Ruszlányát láttam a móló melletti szokásos hétvégi piacon. Valamit árult, feszt kínált valamit, láttam, hogy az emberek átnéznek rajta, nem veszik komolyan. Volt, aki messziről legyintett, szélesen kikerülte a lipován asszonyt, mint akit bolondnak néznek. Amint meglátott, rögtön felém közelített, bár láttam némi félelmet az arcán. Előbb megvárta, hogyan reagálok. Intettem, jöjjön. Ruszlánya azt mondta, gyógykenőcsöt árul: tavasszal a csigolyafűz hántott kérgéből sajtolt nedv garantáltan fokozza a férfiak közösülési vágyát és teljesítőképességét, áll a műszer, saját recept, mondta. Elhittem Ruszlányának. Mondtam, jöjjön közelebb hozzám. Úgy tett, szoknyáját fellebbentve mellém telepedett, a naptól olívára sült lábszárát könnyedén lógatta a víz felett, deszkából tákolt mólón üldögtünk, háttal a szokatlanul hangos vásári forgatagnak, biztosra vettem, ez így nem lehet feltűnő, ha a lába közé nyúlok. Hagyta, bár a két szeme, mint a tolóka, hol ide, hol oda csúszott. Panaszolta, hogy a télen a számárháton apró párákat lélegző gyermeket elvitte a visszafordíthatatlanul magas láz, a pneumónia. Úgy tudta, a káplárt elvezényelték Csernavoda környékére, ahol agyonverték a rabok. Ruszlánya valamiért nem is akart többé halani róla. A lány kérdésemre, mi lesz vele, nem tudott mit mondani, talán át sem gondolta, mi lesz, megvonta a vállát, mint aki tényleg nem tudja,

legfeljebb átmegyek a vizeken, Brailán vagy Galacon kerül állás a dokkban, mondta bizakodva. Hogy valami újságot is mondjon, nagy, megnyugtató lélegzetvétellel újságot, hogy Manuila atya megígérte neki, segítségére lesz, akad munka a parókia körül vagy hol, mondta, majd magamra hagyott. Két zsiros pontyot kapott tőlem, azt mondtam, vigyed, Ruszlánya. Megköszönte, vitte szívesen, azt mondta, meglátja, megsüti-e, vagy ha nem, a napon sózva kiszáritja, ellesz rajta egy darabig. Távozóban még visszafordult, nézett, mint aki még nem fejezte be velem a dolgát, megkérdezte, nem vinném el magammal valahová messze, ahová menni fogok, ha egyszer leszerelnék? Meglepett a lipován asszony váratlan kérdése, talán a félelemből táplálkozó vágy, ami lehet, hamis, mert milyenek az erőtlen szavak, bár lehet, hogy mégsem hamis, tényleg eljönne velem. Nem csoda, ha torkomon akadt az egyetlen lehetséges válasz, de megértette szó nélkül is, nem fogom magammal vinni, ha itt hagyom a deltát.

Leszerelésünkig alig volt még néhány nap hátra, a piacon fél bádogserleg hamisított cujka mellett hallottam megint szép Ruszlányáról. Magát gagauznak valló hivatásos határsértő- és cigarettacsempész mondta, a lipován lány minden este holdfelkelte táján ott van a Sichilia nevű dokknál, meztelenre vetkőzik, lábát előbb vízbe mártja, majd megmossa a vagináját, és ha valahonnan sfistovca (fütty) kezd süvíteni, akkor szép Ruszlánya a Duna leglágyabb ágára hasal, úszik egy keveset, majd zlutty, és alámerül, tán Nikon pátriárka hívására sem jönne elé onnan. Miután világossá vált, hogy a gagauz meséje senkinek sem ér meg egy bádogserleg hamisított pálinkát, azonnal továbbállt, én meg tartottam magam ahhoz, ha kedves az életed, ebben a zugban pénzt ne mutass. Hazug lápi róka, köpték utána, eközben valaki úgy tudta, a gagauz valójában nem is gagauz, hanem bűdös zsidónak kell lennie.

Aznap este elmentem a dokkhoz... Mondjam, hogy a gagauz nem hazudott? Ott volt szép Ruszlánya, láttam a két szememmel, már combtővig vízben, az apró hullámok perverzkedtek vele. Mint falusi lány a tengeren, erősen elpirult. Ilyesmire az orosz határőröknek is volt szemük, esténként vakító reflektorokkal pásztázták a vizet, kétségtelen, a lipován népség átvitte hozzájuk Ruszlánya hírét. A fénysugár úgy követte a lányt, mint egy kamera, ami menet közben lesz egyre kíváncsibb, pimaszul tolakodóbb. Mint amikor nyilvánvaló: szép volt, és a kamerának is fontos volt, hogy szép lányt lát valahol. A kameráknak zümmögést a felmérhetetlen és összefüggő szunyograj, elkésett szitakötők adtak. Volt abban valami eszméletlen gyönyörűség, ahogy szép Ruszlánya megnyúlt teste lebegett a vízen, és volt va-

lami sanyarú, inkább fájdalmas szépség, amikor egyszer csak kihunyt a lány olajozott testének fénye az éjfélete vízben. Fájdalmas nyilallásról most mi-nek beszélni.

Később jött a hír, mint északról a krivec, orvul. Csigát és kagylót szedő napszámosok látták Ruszlányát Manuila atyával kézen fogva vízen járni. Elmondásuk szerint a pópa magabiztosan a vízen állva, Chilia-torkolatnál kristályserleget emelt az égre, ám hirtelen a napszámosok szemébe szúrt a víztükör fénye, majdnemhogy megvakultak. Ettől kezdve világos, mondták, amit korábban már hangoztattak, mert hallották az öregektől, hogy a Duna nem is a Fekete-tengerbe, hanem a magas, fénylő egekbe ömlik.

A delta népe ezen a gyékényen végképp elnyugodott, a vízen járásról pedig megesküdték, hogy úgy segítse őket Szent Cirill szerzetes és Szent Metód püspök. Ulici bácsi majdnem belebetegedett, hogy nem lehetett ott a csodán, úgyhogy hiszi is, meg nem is, mondta. A kerhanánál naponta és csoportosan megforduló óhitű popovcsina lipovánok szerint minden századik évben egyszer vízi csodának kell történnie.

Hát megvolt.